

УДК 338.431.4

М. А. Місевич,

к. е. н., доцент кафедри менеджменту організацій і адміністрування імені М. П. Поліщука, Поліський національний університет, м. Житомир

ORCID ID: 0000-0002-2018-4834

В. М. Ходаківський,

к. е. н., доцент кафедри економіки і підприємництва, Поліський національний університет, м. Житомир

ORCID ID: 0000-0003-3913-7461

А. М. Макаренко,

магістрант кафедри менеджменту організацій і адміністрування імені М. П. Поліщука, Поліський національний університет, м. Житомир

ORCID ID: 0000-0003-2068-0229

О. М. Павлюк,

магістрант кафедри менеджменту організацій і адміністрування імені М. П. Поліщука, Поліський національний університет, м. Житомир

ORCID ID: 0000-0003-0176-7265

DOI: 10.32702/2306-6792.2020.19-20.75

НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

M. Mysevych,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of management organizations and administration by M. Polishchuk, Polissya National University, Zhytomyr

V. Khodakyvskyy,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of economics and business, Polissya National University, Zhytomyr

A. Makarenko,

Master of the Department of management organizations and administration by M. Polishchuk, Polissya National University, Zhytomyr

O. Pavlyuk,

Master of the Department of management organizations and administration by M. Polishchuk, Polissya National University, Zhytomyr

THE AREAS OF STATE SUPPORT FOR AGRICULTURAL ENTERPRISES

У статті визначено організаційно-економічні критерії державної підтримки сільськогосподарських підприємств, що не суперечать правилам її надання згідно з вимогами Світової організації торгівлі, досліджено особливості політики підтримки сільськогосподарських товаровиробників у контексті підвищення їх конкурентоспроможності. Акцентовано увагу на вимогах та рекомендаціях Світової організації торгівлі щодо застосування заходів державної підтримки сільського господарства, які розподілено на "жовту", "зелену", "блакитну" скриньку. Виявлено, що державна підтримка повинна бути однаковою, стабільною, прозорою, адресною, рівноправною, рівнодоступною для всіх сільськогосподарських підприємств незалежно від організаційно-правових форм, масштабів та видів діяльності. Значну увагу приділено процесам пошуку та удосконалення напрямів державної підтримки сільськогосподарських підприємств як одного із визначальних чинників забезпечення їх конкурентоспроможності в майбутньому.

The issues of improving the efficiency of state support for agricultural producers in the context of the globalized challenges are the topical issues in the field of state regulation of agriculture. The national policy in the field of agricultural support should not only be effective in terms of economic and social efficiency, but also stimulate the formation of Ukraine as an agrarian state. Therefore, such an instrument of influencing the development of economic entities as an effective policy to support agriculture is currently playing an increasingly important role. Ukraine's accession to the WTO and other international economic organizations and the emergence of certain problems with ensuring the appropriate level of competitiveness of agricultural enterprises and their products necessitates the development of an appropriate

the mechanism of state support aimed at improving the reproductive capacity of these enterprises. The need for state support and stimulation of agro-industrial production is caused by the objective features of its functioning. The state support should be the same, stable, transparent, targeted, equal, equally accessible to all agricultural enterprises, regardless of the organizational and legal forms, scale and types of activity, etc. The strategic vector of the state support of agricultural enterprises in the direction of ensuring the efficiency of activities should be the support of measures to protect and restore soil fertility, optimize the structure of sown areas, taking into account the requirements of environmental safety. An important result of these measures is the improvement of the environment, the concentration of production resources on a large area of agricultural land. All this will increase the efficiency of their use and reproduction. Further research should focus on creating an effective competitive environment for highly marketable agricultural enterprises, and public policy should be aimed at financing green box programs that do not directly affect the production volumes and pricing. The considerable attention is paid to the processes of finding and improving the areas of state support for agricultural enterprises as one of the determining factors in ensuring their competitiveness in the future.

Ключові слова: державна підтримка, конкурентоспроможність, сільськогосподарські підприємства, заходи "зеленої, жовтої, блакитної" скриньки, конкурентне середовище, фінансування, ефективність.

Key words: state support, competitiveness, agricultural enterprises, measures of "green, yellow, blue" box, competitive environment, financing, efficiency.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

В умовах глобалізованих викликів актуальними питаннями у сфері державного регулювання сільського господарства є питання підвищення ефективності державної підтримки виробників сільськогосподарської продукції. Національна політика в галузі підтримки сільського господарства повинна бути не просто дієвою з точки зору показників економічної та соціальної ефективності, але й стимулювати становлення України як аграрної держави. Тому наразі усе більш значущу роль відіграє такий інструмент впливу на розвиток суб'єктів економіки, як ефективна політика підтримки сільського господарства. Приєднання України до СОТ та інших міжнародних економічних організацій і виникнення у зв'язку з цим певних проблем із забезпеченням належного рівня конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств та їхньої продукції обумовлює необхідність розробки відповідного механізму державної підтримки, спрямованої на поліпшення умов відтворення виробничого потенціалу даних підприємств. Необхідність державної підтримки та стимулювання агропромислового виробництва викликана об'єктивними особливостями його функціонування. Державна підтримка повинна бути однаковою, стабільною, прозорою, адресною, рівноправною, рівнодоступною для всіх сільськогосподарсь-

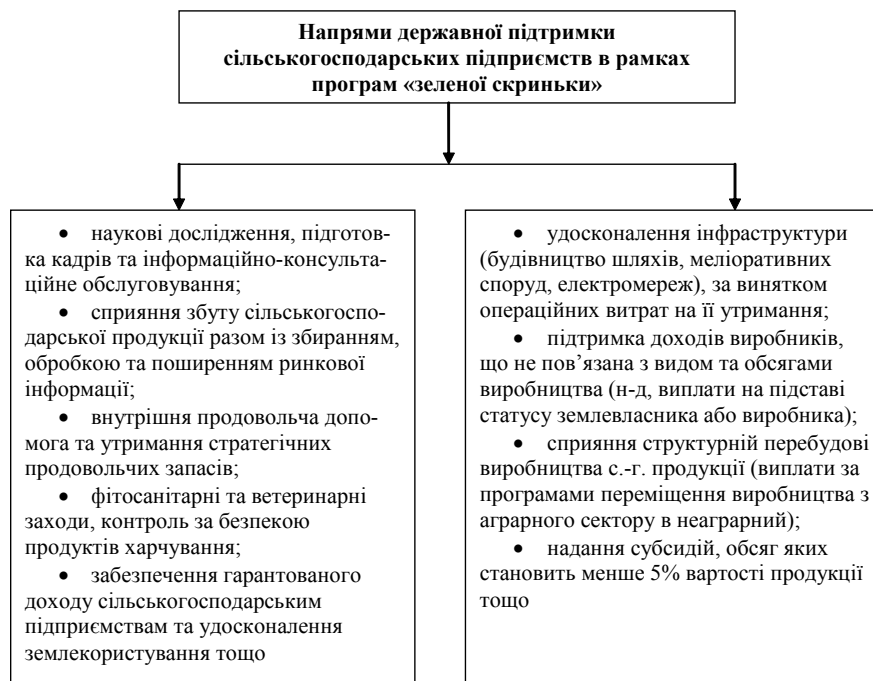
ких підприємств незалежно від організаційно-правових форм, масштабів та видів діяльності тощо.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПИРАЄТЬСЯ АВТОР, ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Проблеми пошуку та удосконалення напрямів державної підтримки агропродовольчого сектору досліджуються багатьма вітчизняними вченими, як-от: Т.М. Осташко [5], О.М. Могильний [4], Б.Й. Пасхавер [2], І.В. Кобута [9] та ін. У їх працях значна увага приділяється оцінці ефективності політики державної підтримки та її впливу на розвиток АПК України. Проте, на нашу думку, недостатньо вивчений світовий досвід у наданні державної підтримки, що вимагає проведення комплексного дослідження механізму державної підтримки сільського господарства України порівняно з країнами-основними конкурентами України на світовому ринку сільськогосподарської продукції та визначення пріоритетів державної регуляторної політики у цій сфері.

ЗАВДАННЯ СТАТТІ

Завданнями дослідження є: визначити організаційно-економічні критерії державної підтримки сільськогосподарських підприємств,

Рис. 1. Напрями державної підтримки сільськогосподарських підприємств у рамках програм "зеленої скриньки"

що не суперечать правилам її надання згідно вимог СОТ; дослідити особливості політики підтримки сільськогосподарських товаровиробників в контексті підвищення їх конкурентоспроможності.

Об'єктом дослідження є процес пошуку та удосконалення напрямів державної підтримки сільськогосподарських підприємств як одного із визначальних чинників забезпечення їх конкурентоспроможності в майбутньому.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Згідно з вимогами та рекомендаціями СОТ заходи державної підтримки сільського господарства розподілено на "жовту", "зелену", "блакитну" скриньку.

Заходи "зеленої скриньки" повинні відповідати двом основним критеріям: підтримка повинна надаватися не за кошти споживачів, а через урядові бюджетні програми; наслідком реалізації заходів "зеленої скриньки" не повинно бути надання цінової підтримки сільськогосподарським виробникам.

Державна підтримка сільського господарства в рамках програм "Зеленої" скриньки не сприяє безпосередньо підвищенню розмірів та масштабів виробництва, встановленню цін купівлі-продажу аграрної продукції, а отже, не впливає безпосередньо на конкурентоспро-

можність сільськогосподарських товаровиробників (рис. 1).

Заходи "блакитної скриньки" спрямовано на обмеження перевиробництва (що особливо є актуальним для розвинутих країн світу), і щодо них також немає обмежень фінансування з бюджету. Фінансування сільського господарства в рамках заходів "зеленої" та "блакитної" скриньок повинно здійснюватися з врахуванням обмежених можливостей державного бюджету.

Державна підтримка сільськогосподарських підприємств у рамках заходів "жовтої скриньки" прямо впливає на обсяги виробництва та на процеси встановлення цін на сільськогосподарську продукцію. Тому обсяг фінансування даних заходів потрібно скорочувати (рис. 2).

Обмеження фінансування сільськогосподарських підприємств в рамках "жовтої скриньки" необхідно компенсувати за рахунок "зеленої скриньки", оскільки заходи останньої не спрямовані на підтримку обсягів виробництва та цін виробників, а отже, не сприяють розвитку несправедливої конкуренції. Державна підтримка сільськогосподарських підприємств повинна орієнтуватись на програми "зеленої скриньки", а ефективна їх реалізація призведе до підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських товаровиробників.

В останні роки державна підтримка сільськогосподарських підприємств виявилась не-

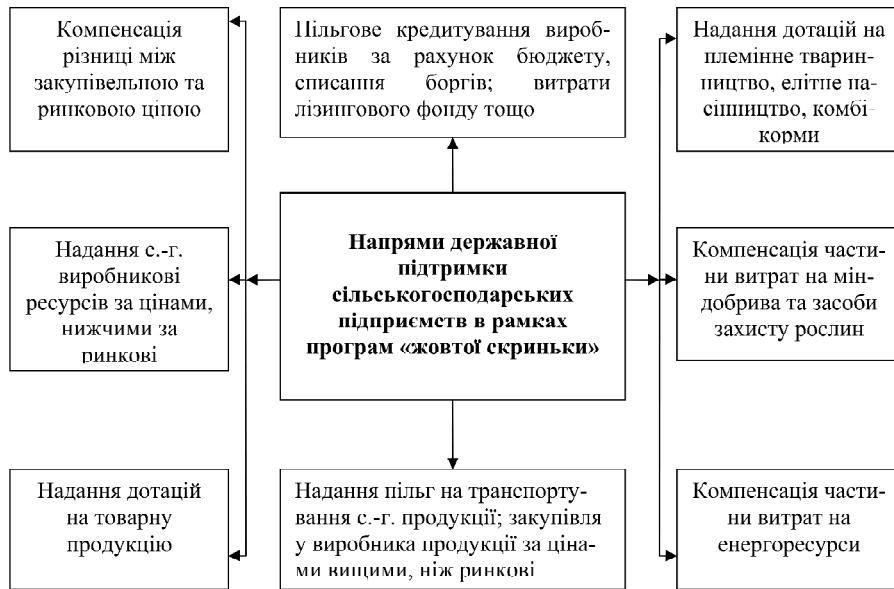

Рис. 2. Напрями державної підтримки сільськогосподарських підприємств у рамках програм "жовтої скриньки"

ефективною, оскільки здійснювалась, більшою мірою, в рамках заходів "жовтої скриньки" і підтримувались, в основному, збиткові сільськогосподарські підприємства, а більш ефективні цієї підтримки не відчували, що призвело до того, що, вступивши в СОТ, ці підприємства не витримують конкуренції з іноземними виробниками сільськогосподарської продукції. Також до основних недоліків державної допомоги сільськогосподарських товаровиробників можна віднести те, що: по-перше, для більшості сільськогосподарських підприємств вона залишається недоступною; по-друге, доплата бюджетних коштів на підтримку процесу виробництва тваринницької продукції призвели до акумулювання коштів, в основному, на переробних

підприємствах, а не у сільськогосподарських товаровиробників; по-третє, додаткові доплати з бюджету отримують лише високорентабельні сільськогосподарські галузі, а інші цієї допомоги не отримують; по-четверте, більшість коштів у рослинництві та тваринництві не витрачається на підвищення ефективності селекційних заходів; по-п'яте, неефективна господарська діяльність більшості сільськогосподарських підприємств свідчить про низьку віддачу від вкладених бюджетних коштів. Тому нами пропонується виділити групу критеріїв, за якими повинна надаватися державна підтримка сільськогосподарських підприємств, яка б не суперечила правилам її надання згідно з вимогами СОТ:

Рис. 3. Основні напрями державної підтримки сільськогосподарських підприємств

1) гарантованість (держава гарантує виплати бюджетних коштів на підтримку різних програм безпосередньо сільськогосподарським підприємствам);

2) рівноправність та рівнодоступність (державна підтримка сільськогосподарських товаровиробників повинна бути доступною для всіх сільськогосподарських товаровиробників незалежно від організаційно-правових форм, масштабів та видів діяльності тощо);

3) стабільність (планування господарської діяльності сільськогосподарськими товаровиробниками з впевненістю в отриманні дотацій та компенсацій відповідно до чинного законодавства);

4) адресність (надання підтримки безпосередньо товаровиробникам, які є прибутковими, гарантують продовольчу безпеку країни, забезпечують зростання зайнятості населення сільських територій, мають інноваційний напрямок розвитку виробництва, виробляють еколого безпечну продукцію, що відповідає міжнародним стандартам якості).

Високотоварні сільськогосподарські підприємства, на відміну від низькотоварних, відповідають вищезазначеним критеріям адресності державної підтримки. Тому з метою підвищення конкурентоспроможності цих підприємств на внутрішньому та зовнішніх ринках і, враховуючи обмежені можливості державного бюджету, саме ці підприємства повинні отримувати державну підтримку в більшій мірі.

Державна підтримка високотоварних сільськогосподарських підприємств, передусім, повинна здійснюватися за такими напрямками (рис. 3): стимулювання запровадження інноваційних технологій у виробничий процес даних підприємств; пільгове кредитування високотоварних сільськогосподарських підприємств; формування повноцінної ринкової інфраструктури аграрного ринку; проведення заходів щодо охорони земель та відтворення ґрунтів.

Ефективне функціонування фінансово-кредитної підсистеми в напрямі підтримки сільськогосподарських товаровиробників залежить від специфіки та особливостей сільськогосподарства та окремих сільськогосподарських підприємств. Необхідним вбачається використання досвіду інших країн у вирішенні питань кредитного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників. Так, використовуючи досвід розвинутих країн у напрямку покращання кредитного обслуговування високотоварних товаровиробників АПК, перспективним є механізм кредитування готової про-

дукції. Так, Уряд (як у США) чи спеціально уповноважені державні структури (Латвія, Литва) закупають частину готової продукції у сільгоспвиробника, надаючи йому при цьому позику, яка не повертається в разі неможливості її продажу на більш вигідних умовах.

Важливе значення в забезпеченні конкурентоспроможності високотоварних сільськогосподарських підприємств і сільського господарства загалом має механізм формування і функціонування повноцінної інфраструктури аграрного ринку. Високотоварні виробники сільськогосподарської продукції можуть самотійно обирати вигідні та прийнятні для них елементи ринкової інфраструктури, за допомогою яких будуть здійснюватися реалізація продукції.

Одним із важливих шляхів у напрямі підвищення ефективності виробництва, обсягів реалізації продукції, конкурентоспроможності високотоварних сільськогосподарських підприємств регіону дослідження є їх інформаційне забезпечення сучасними засобами отримання оперативної та об'єктивної інформації про діяльність конкурентів, посередників, про стан ринків ресурсів та сільськогосподарської продукції тощо. З метою кращої поінформованості щодо цінової ситуації на ринку сільськогосподарської продукції потрібно запровадити більш дієву інформаційну систему зі створенням інформаційної бази щодо цінового моніторингу в мережі Інтернет, яка постійно поновлювалась би з появою нової інформації, і забезпечити доступ до неї високотоварних сільськогосподарських товаровиробників. Доцільним є створення WEB-сторінки з інформацією про кількість та орієнтовну ціну сільськогосподарської продукції, що продається. Інформаційне забезпечення високотоварних сільськогосподарських підприємств Житомирської області сприятиме підвищенню ефективності здійснення логістичних заходів, пов'язаних з товаропросуванням продукції до посередників і кінцевих споживачів.

Ефективним напрямом інформаційного забезпечення високотоварних сільськогосподарських підприємств регіону дослідження є створення дорадчої служби. Проте головним завданням при цьому буде наближення служби дорадництва до вирішення питань високотоварних сільськогосподарських товаровиробників, пов'язаних з отриманням оперативної та повної інформації про сучасні досягнення НТП у галузі сільськогосподарського виробництва, ситуацію на ринках виробничих ресурсів та сільськогосподарської продукції, про конку-

рентів на внутрішньому та зовнішньому ринках тощо.

Однією із особливостей функціонування високотоварних сільськогосподарських підприємств як основних виробників аграрної продукції на внутрішньому ринку є високий рівень товарності підприємства, що вказує на великий обсяг реалізації продукції. Таким чином, особливо важливим є формування ефективно діючих каналів реалізації продукції високотоварними сільськогосподарськими підприємствами. Нами пропонується такими каналами реалізації продукції вважати: по-перше, прямий продаж безпосередньо кінцевим споживачам, у тому числі на аграрній товарній біржі через створення на даних підприємствах відділів збуту продукції; по-друге, продаж продукції через мережу посередників, через заготівельні організації тощо; по-третє, використання багатоканальних шляхів продажу сільськогосподарської продукції, в тому числі через ефективно діючу систему оптових торговельних організацій тощо. Реалізація продукції тим чи іншим каналом збуту повинна вирішувати завдання, що пов'язані з вибором того чи іншого постачальника, зниженням логістичних витрат, своєчасною доставкою продукції до посередників та кінцевих споживачів, особливо для видів продукції з коротким терміном придатності.

Для високотоварних сільськогосподарських підприємств та сільськогосподарського виробництва взагалі додатковим джерелом підвищення конкурентоспроможності є посилення ролі держави через реальну фінансову підтримку сільськогосподарських товаровиробників. Таким чином буде врегульовано та доповнено дію ринкового механізму, зменшено ризики, пов'язані з його недосконалістю.

У сукупності заходів щодо регулювання конкурентного середовища високотоварних сільськогосподарських підприємств Житомирської області розвиток та удосконалення земельних відносин займають важливе місце. У такому аспекті актуалізується розвиток іпотечного кредитування як невід'ємної складової механізму сучасного аграрного виробництва. Однак існує ряд негативних чинників, що гальмують процес розвитку іпотеки та негативно впливають на діяльність сільськогосподарських товаровиробників. Передусім, ця неврегульованість юридичного забезпечення даного виду кредитування підкріплена низьким рівнем економічного розвитку більшості сільськогосподарських підприємств. Такі чинники можуть спричинити перерозподіл земельних ресурсів

не на користь більшості сільськогосподарських підприємств.

Важливим поштовхом у процесі розвитку іпотечного кредитування є створення державного іпотечного банку, який має забезпечувати довгострокове та короткострокове кредитування сільськогосподарських підприємств під заставу їх активів і, насамперед, земельних ділянок.

Стратегічним вектором державної підтримки високотоварних сільськогосподарських підприємств у напрямі забезпечення ефективності діяльності має стати підтримка заходів з охорони та відтворення родючості ґрунтів, оптимізації структури посівних площ, урахування вимог екологічної безпеки. Важливим результатом таких заходів є оздоровлення навколишнього середовища, концентрація виробничих ресурсів на великій площі сільськогосподарських угідь. Все це сприятиме підвищенню ефективності їх використання та відтворення.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

Отже, впровадження вищенаведених заходів з боку держави забезпечить формування ефективного конкурентного середовища в аграрній сфері, сприятиме підвищенню конкурентоспроможності високотоварних сільськогосподарських підприємств через найефективніший розподіл наявних ресурсів та допоможе їм реалізувати власний потенціал.

Подальші дослідження необхідно зосередити на створення ефективного конкурентного середовища діяльності високотоварних сільськогосподарських підприємств, а державна політика повинна бути направлена на фінансування програм "зеленої скриньки", які безпосередньо не впливають на обсяги виробництва продукції та встановлення цін на неї та направлені на:

- розвиток рекламних та інших маркетингових послуг;
- інформаційне забезпечення всіх учасників ринку кон'юнктурною інформацією, створення системи сільськогосподарської дорадчої служби;
- реформування системи аграрної науки з метою підвищення ефективності наукових досліджень і запровадження їх у практику виробництва;
- розробка програми соціального розвитку села в напрямі розвитку інфраструктури невиробничого призначення на селі;

— прийняття програми створення нових робочих місць, працевлаштування та перекваліфікації; розробка програми підвищення рівня загальної і профільної освіти в сільській місцевості;

— екологізація виробництва сільськогосподарської продукції, забезпечення екологічної безпеки землекористування, охорона навколишнього середовища;

— виплати за регіональними програмами надання допомоги;

— інші заходи.

Література:

1. Бураковський І. Оцінка потреб України у галузі сприяння міжнародній торгівлі: Вплив торговельної політики на людський розвиток / І. Бураковський, В. Мовчан. — К.: Аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки, 2011. — 128 с.

2. Виклики і шляхи агропродовольчого розвитку: монографія / За ред. Б.Й. Пасхавера; НАН України; Ін-т екон. та прогноз. — К., 2009. — С. 157.

3. Комарова І.В. Государственная поддержка аграрного сектора России и Украины: сравнительный анализ с использованием международных показателей / И.В. Комарова // Научный журнал КубГАУ. — 2010. — № 55(01).

4. Могильний О.М. Регулювання аграрної сфери: монографія / О.М. Могильний. — Ужгород: ІВА, 2005. — С. 62—70.

5. Осташко Т.О. Сільське господарство в умовах СОТ і ЄС / О.Т. Осташко. — К.: Інститут сільського розвитку, 2005. — 70 с.

6. Розвиток аграрного виробництва як передумова забезпечення продовольчої безпеки України: аналітична доповідь / За ред. Я.А. Жаліла. — К.: НІСД, 2011. — 39 с.

7. Узун В.Я. Российская политика поддержки сельского хозяйства и необходимость ее корректировки после вступления в ВТО / В.Я. Узун // Вопросы экономики. — 2012. — № 10 — С. 132—149.

8. Українська модель аграрного розвитку та її соціоекономічна переорієнтація: наук. доп. / О.М. Бородіна, В.М. Геєць, А.О. Гуторов та ін.; за ред. В.М. Геєця, О.М. Бородіної, І.В. Прокопи; НАН України, Ін-т екон. та прогноз. — К., 2012. — 56 с.

9. Чапко І. Сучасна політика підтримки сільського господарства в Україні (аналіз та пропозиції) / І. Чапко, І. Кобута. — К.: Аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.un.org.ua/brc/ua_wdp_src/strategy_support_UKR_.pdf

10. Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2011: OECD Countries and Emerging Economies / OECD: OECD Publishing, 2011. — 362 p.

References:

1. Burakovskiy, I. and Movchan, V. (2011), Otsinka potreb Ukrainy u haluzi spriannia mizhnarodnij torhivli: Vplyv torhovel'noi polityky na liuds'kyj rozvytok [Assessing Ukraine's needs in promoting international trade: the impact of trade policy on human development], Analitychno-doradchij tsentr Blakytnoi strichky, Kyiv, Ukraine.

2. Paskhavera, B.J. (2009), Vyklyky i shliakhy ahroprodovol'choho rozvytku: monohrafiia [Challenges and ways of agri-food development], In-t ekon. ta prohnozuv, Kyiv, Ukraine.

3. Komarova, I.V. (2010), "State support of the agrarian sector in Russia and Ukraine: a comparative analysis using international indicators", Nauchnyj zhurnal KubGAU, vol. 55 (01).

4. Mohyl'nyj, O.M. (2005), Rehulivannia ahrarnoi sfery [Regulation of the agricultural sector], IVA, Uzhhorod, Ukraine.

5. Ostashko, T.O. (2005), Sil's'ke hospodarstvo v umovakh SOT i YeS [Agriculture in the WTO and EU], Instytut sil's'koho rozvytku, Kyiv, Ukraine.

6. Zhalila, Ya.A. (2011), Rozvytok ahrarnoho vyrobnytstva iak peredumova zabezpechennia prodovol'choi bezpeky Ukrainy [Development of agricultural production as a prerequisite for food security of Ukraine], NISD, Kyiv, Ukraine.

7. Uzun, V.Ja. (2012), "Russian agricultural support policy and the need to adjust it after joining the WTO", Voprosy jekonomiki, vol. 10, pp. 132—149.

8. Borodina, O.M. Heiets', V.M. and Hutorov, A.O. (2012), Ukrain's'ka model' ahrarnoho rozvytku ta ii sotsioekonomichna pereoriientatsiia [Ukrainian model of agricultural development and its socio-economic reorientation], NAN Ukrainy, In-t ekon. ta prohnozuv, Kyiv, Ukraine.

9. Chapko, I. and Kobuta, I. (2011), "Modern policy to support agriculture in Ukraine (analysis and proposals)", Analitychno-doradchij tsentr Blakytnoi strichky, [Online], vol. 6, available at: http://www.un.org.ua/brc/ua_wdp_src/strategy_support_UKR_.pdf (Accessed 8 October 2020).

10. OECD (2011), Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2011: OECD Countries and Emerging Economies, OECD Publishing, London, UK.

Стаття надійшла до редакції 09.10.2020 р.